

повинна стати місцем, де люди відчуватимуть безпеку та стабільність. Це включає облаштування зон спокою, уникнення надмірного сенсорного навантаження (гучних звуків, яскравого освітлення) та забезпечення чіткої, зрозумілої навігації. Такі зміни сприяють зниженню рівня тривожності у відвідувачів та підвищують доступність бібліотечних послуг.

Другий важливий елемент — підготовка персоналу. Бібліотекарі мають опанувати навички ефективного спілкування з людьми, які пережили кризові ситуації. Це передбачає використання методів ненасильницького спілкування, розуміння базових ознак стресу та травматичних переживань, а також вміння скеровувати користувачів до відповідних ресурсів чи спеціалістів. Водночас важливо усвідомлювати межі бібліотечної діяльності та уникати нав'язування допомоги.

Окрему увагу слід приділити налагодженню партнерських зв'язків із соціальними службами, громадськими організаціями та фахівцями у сфері психічного здоров'я. Співпраця з психологами, соціальними працівниками та правозахисниками дозволяє створити комплексну систему підтримки відвідувачів, розширюючи можливості бібліотек у наданні інформаційних та консультаційних послуг.

Крім того, ефективними інструментами соціальної підтримки є впровадження програм бібліотерапії, організація груп взаємодопомоги та створення майданчиків для самовираження відвідувачів через дискусії та творчі проекти. Це сприяє не лише емоційному відновленню користувачів, а й розвитку згуртованості мешканців громади.

Не менш важливим є питання професійного добробуту бібліотекарів. Робота з людьми, які мають травматичний досвід, може бути психологічно виснажливою. Для запобігання професійному вигоранню необхідно впроваджувати механізми підтримки персоналу, такі як супервізії, програми ментального здоров'я та взаємопідтримку в професійному середовищі.

Таким чином, травмоорієнтований підхід є не лише відповіддю на сучасні виклики, а й стратегічним напрямом розвитку бібліотек. Його впровадження дозволяє зробити бібліотеки не лише інформаційними центрами, а й ключовими просторами соціальної адаптації та психологічного відновлення. Відповідне навчання бібліотекарів, адаптація бібліотечного простору та налагодження партнерських зв'язків є основними кроками на шляху до створення ефективної травмоорієнтованої моделі, що відповідатиме потребам сучасного українського суспільства.

В. Скрипник

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

V. Skrypnyk

DIGITAL TRANSFORMATION OF LIBRARIES, ARCHIVES AND INFORMATION RESOURCES: CHALLENGES, OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

У сучасному світі всі сфери суспільного життя зазнають значних змін, і бібліотечна та архівна діяльність не є винятком. Оцифрування цих установ є не лише вимогою часу, а й необхідністю для збереження культурної та наукової спадщини, забезпечення доступу до інформації та створення інноваційного

інформаційного середовища. Однак упровадження цифрових технологій пов'язане з низкою викликів, серед яких фінансування, технічна підтримка, збереження даних та адаптація користувачів до нових умов роботи. Сучасні бібліотеки та архіви трансформуються в цифрові хаби, вже не просто зберігаючи друковані документи, а пропонуючи інтерактивні послуги та створюючи нові форми взаємодії з інформацією, використовуючи технології штучного інтелекту, хмарні сховища та віртуальну реальність. Це відкриває значні можливості, але водночас ставить питання про стійкість, безпеку та доступність цифрових ресурсів.

Фінансування та технологічна модернізація

Однією з головних проблем у процесі цифрової трансформації бібліотек та архівів є обмежене фінансування. Упровадження сучасних інформаційних технологій потребує значних коштів на придбання обладнання, ліцензійного програмного забезпечення та навчання персоналу. Публічним і комерційним бібліотекам часто важко залучити інвестиції в цифрові проекти.

Важливим кроком є залучення приватного сектору, особливо ІТ-компаній, які можуть сприяти упровадженню систем розробки програмного забезпечення, штучного інтелекту та кібербезпеки, а також включення оцифрування бібліотек та архівів у національні стратегії розвитку, що гарантуватиме систематичне фінансування. Бібліотеки можуть брати участь у міжнародних програмах, які фінансують цифрові ініціативи, таких як Horizon Europe, Erasmus+ та програми ЮНЕСКО. Організації, що підтримують науку та освіту, можуть бути залучені до розробки цифрових продуктів та створення нових бібліотечних платформ.

Збереження та доступність цифрових ресурсів

Оцифрування бібліотек та архівів створює виклики для довгострокового збереження та доступності цифрової інформації. Дані можуть бути втрачені через технічні збої, кіберзагрози та застарілість форматів зберігання. Бібліотеки та архіви повинні використовувати хмарні сервіси, такі як Google Cloud, AWS та Microsoft Azure, щоб забезпечити надійний захист інформації. Вимоги до форматів файлів, метаданих і систем каталогізації мають бути гармонізовані, щоб забезпечити сумісність цифрових колекцій. Використання блокчейну може допомогти забезпечити автентичність і незмінність цифрових документів та гарантувати захист від підробки. Окрім онлайн-сховищ, важливо створювати офлайн-архіви, особливо на оптичних носіях і виділених серверах.

Цифрова нерівність та проблеми доступу до технологій

Не всі користувачі мають рівний доступ до матеріалів електронної бібліотеки через брак цифрової грамотності та відсутність необхідного обладнання. Особливо це стосується людей похилого віку, малозабезпечених верств населення та людей з інвалідністю. Цифрова трансформація має зважати на потреби всіх категорій користувачів. Необхідно створювати безбар'єрне бібліотечне середовище та підтримувати альтернативні формати контенту (аудіо, відео та книги шрифтом Брайля). Бібліотеки можуть організовувати спеціальні навчальні програми для людей, які потребують допомоги у використанні цифрових технологій. Створення цифрових лабораторій також є важливим напрямом трансформаційного процесу бібліотек. Інтегрування голосових асистентів, використання чат-ботів у бібліотечних сервісах дозволить користувачам швидше отримувати доступ до потрібної інформації.

Можливості та перспективи розвитку

Автоматизовані пошукові та рекомендаційні системи з використанням штучного інтелекту можуть значно покращити роботу користувачів з інформацією.

Віртуальна та доповнена реальність (VR та AR) для створення інтерактивних турів у бібліотеках, архівах, віртуальних виставок та освітніх програм значно покращує імідж і сприйняття бібліотечних установ. Співпраця між бібліотеками різних країн може створити єдину цифрову платформу для обміну інформацією та ресурсами.

Оцифрування бібліотек, архівів та інформаційних ресурсів відкриває нові можливості для збереження культурної спадщини, доступу до інформації та ефективного управління інформаційними потоками. Водночас існує низка викликів, які потребують комплексного вирішення. Основними пріоритетами цифрової трансформації є фінансова підтримка, підвищення кібербезпеки, створення безбар'єрного середовища для всіх категорій користувачів та впровадження інноваційних технологій. Перехід бібліотечної та архівної справи в цифрову епоху неминучий, і лише проактивний підхід до вирішення проблем забезпечить ефективне функціонування цих організацій у майбутньому.

А. Найко

АВТОМАТИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

A. Naiko

AUTOMATION OF ARCHIVAL AFFAIRS IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Автоматизація архівної справи в Україні є важливим етапом управління, забезпечення ефективного зберігання та обробки документів. На сьогодні архіви країни стикаються з численними проблемами, пов'язаними з переходом до електронного документообігу та автоматизацією окремих процесів. Однак такі зміни відкривають значні перспективи для покращення роботи архівних установ, підвищення ефективності збереження документів, їх доступності та забезпечення належного рівня захисту інформації. Щоправда архівні установи не завжди мають необхідну технічну базу для впровадження сучасних систем управління документацією, крім того застаріле обладнання ускладнює процес оцифрування та зберігання електронних документів. Відзначимо, що відсутність єдиних стандартів для архівних інформаційних систем та програмного забезпечення призводить до проблем сумісності між різними архівами, іншими державними установами.

Ще одним важливим аспектом для успішного розвитку автоматизації архівної справи є наявність висококваліфікованих фахівців, які володіють як архівними знаннями, так й інформаційними технологіями. В Україні спостерігається дефіцит таких спеціалістів, що ускладнює перехід до автоматизованих систем. Архівним установам варто звернути увагу на підвищення кваліфікації наявного персоналу, а також активізації співпраці з закладами вищої освіти під час формування освітніх програм, що передбачають підготовку фахівців з архівної справи. Адже залучення молодих спеціалістів, які володіють сучасними інформаційними технологіями, допоможе прискорити процес автоматизації та цифровізації архівів. Крім того, регулярне навчання співробітників допоможе зберегти кваліфікацію архівістів у контексті нових технологічних вимог.

Для успішної автоматизації архівної справи в Україні необхідне чітке законодавче регулювання, яке визначатиме правила роботи з електронними документами, зокрема їх юридичну силу, зберігання, архівацію та доступ до них.